विवाह विरुद्ध विद्रोह

■ e"if0f ofbj / published in Kantipur National daily on 7th April 2016

वीर गन्ज- मधे समा उमे र नपुग्दै विवाह गर े पछि के टीले भो ग्नुपर्ने जटिलता उनले नजिकबाट नियाले की थिइन् । बे मे ल विवाहले समाजमा दे खिएका विकृतिबार े बे खबर थिइनन् । वीर गन्ज २ छपकै याकी १९ वर्षीय रि न्कु ठाकुर का साथीहरू परि वार को कर कापमा कलिलै मा वै वाहिक बन्धनमा बाँधिएका थिए र पछुतो व्यक्त गर्थे । उनले आफूले यस् तो नियति भो ग्नुपर्ला भने र कल्पनासमे त गर े की थिइनन् ।

अध्ययन सके र आत्मनिर्भर बने पछि मात्र विवाह गर्ने उनको चाहनाविपर ीत परि वार ले विवाह तय गर े । इच्छाविपर ीतको निर्णयमा विद्रो ह गर्दै ठाकुर ले बुधबार बिहान घर ै छाड्ने कठो र निर्णय लिएकी छन् । परि वार र छिमे कीले उनलाई र ो क्न अने क प्रयास गर े । तर , उनले आफ्नो भविष्य र समाजमा फै लिएको विकृतिविरुद्ध लड्न बाहिरि ने निर्णय लिएको प्रतिक्रिया दिइन् । ' बुबा नागे न्द्रले विवाह गर्नै पर्ने नत्र घर छाड्नुपर्ने धम्की दिनुभयो ,' उनले कान्तिपुर सित भनिन्, ' मसँग अको र् विकल्प थिएन ।'

१२ कक्षा उत्तीर्ण उनको बिहे अगामी वै शाख १३ मा भार तको सीमावर्ती घो डासहनका सात कक्षा मात्र अध्ययन गर े का युवकसँग तय भएको थियो । दाइजो का लागि तय भएको एक लाख ८० हजार मध्ये उनका बाबुले एक लाख ३० हजार रुपै याँ के टा पक्षलाई बुझाइसके का छन् । उनले घर छाड्दा आफनाबार े अने क नकार ात्मक कुर ा बाहिर आउन सक्ने बताइन् । ' को हीसँग प्रे ममा पर े र घर छाडे को हो इन,' उनले भनिन्, ' महिलामाथि हुने सामाजिक विकृतिविरुद्ध आवाज उठाउनलाई हो ।'

तर ाईका समाजमा अझै जबर जस् ती विवाह, दाइजो , ले नदे न र विर ो ध गर्दा यातना सहनुपर्ने समस् या र हे को उनले बताइन् । ' घर परि वार को इज्जत जाने डर ले समाजमा बो ल्न सके का छै नन्,' उनले भनिन्, ' अरू के टीले रुनु नपर ो स् भने र मै ले संघर्ष थाले की हुँ ।' उनको बुझाइमा मान्छे ले यसलाई अहिले नकार ात्मक लिएका छन् । ' तर , मै ले घर छाडे को हुँ, समाज हो इन,' उनले दृढता व्यक्त गरि न्, ' महिला सशक्तीकर णमा सबै को सहयो ग आवश्यक छ ।' अध्ययन र कामलाई जार ी र ाख्ने उनले बताइन् । विवाह र ो क्न उनले पटकपटक परि वार मा आवाज नउठाएकी हो इनन् तर त्यो सफल भएन । उनी स् थानीय एफएमकी सामाचार वाचिका हुन् । आफ्ना अभिभावकलाई सम्झाइदिन भन्दै माइती ने पालमा निवे दन पनि दिएकी थिइन् । त्यहाँबाट पनि सम्भव नभएपछि उनी वडा प्रहर ी बिर्ता हुँदै जिल्ला प्रहर ीसम्म पुगिन् । प्रहर ी उपर ीक्षक र ाजुबाबु श्रे ष्ठले रि न्कुका बुवा र आफन्तलाई गत शुक्रबार कार्यकक्षमा बो लाएर खुला छलफलसमे त गर ाएका थिए । ' छो र ीले पढ्न चाहे की छे , पढ्न दिनुस्, अहिले विवाह गर्ने उमे र पनि भएको छै न, छो र ीले अहिले विवाह गर्न माने की छै नन्' भने र सम्झाएको एसपी श्रे ष्ठले बताए । तर , ठाकुर माने नन् ।

प्रहर ी कार्यालयबाट फर्किएका उनले छो र ीलाई चार दिनसम्म घर मा थुने र र ाखे । एसपी श्रे ष्ठका अनुसार अवस् था बुझ्न मंगलबार साँझ घर मा प्रहर ी पठाउँदा रि न्कुले ' मलाई यहाँबाट लिएर जानुस्, म यो घर मा बस्दिनँ' भनिन् । ' सञ्चार कर्मी, माइती ने पाल र प्रहर ी मिले र र ाति नौ बजे सम्म परि वार लाई सम्झाउन खो ज्यौं तर सफल भएनौं,' एसपी श्रे ष्ठले भने । रि न्कुको चाहनाबमो जिम बुधबार बिहान घर बाट उद्धार गरि एको प्रहर ीले जनाएको छ । प्रहर ीले सामाजिक दायित्वअन्तर्गत सहयो ग गर े को श्रे ष्ठले बताए ।

उनलाई माइती ने पालको संर क्षणमा र ाखिएको छ । रि न्कुलाई आवधिक गृहमा र ाखे र संर क्षण दिइने संस् थाकी संयो जक संगीता पुर ीले बताइन् । ' उनको पठनपाठन र बसाइमा कुनै समस् या हुँदै न,' पुर ीले भनिन्, ' उनको कदमले धे रै युवतीको हौ सला बढाउँछ, यो सर ाहनीय थालनी हो ।' २० वर्षमुनिका युवतीको विवाह गर्न नपाइने कानुनमा व्यवस् था भए पनि भित्री मधे समा कार्यान्वयन नभएको पुर ीको भनाइ छ ।

उनका बाबु नागे न्द्रले आफ्नो कुर ा छो र ीले नमाने को भन्दै चित्त दुखाए । ' उसले हामीले भने को मानिन,' उनले भने , ' भविष्य र ाम्रै बनो स् ।'

तर ाईमा सानै मा छो र ीको बिहे गरि दिए धे रै लगानी गर्नु नपर्ने र दाइजो कम दिए पुग्ने भएकाले कम उमे र मा बिहे प्रचलन व्याप्त छ । महिला तथा बालबालिका कार्यालयले अघिल्लो वर्ष गर े को जिल्लाका महिलाको लै ंगिक हिंसासम्बन्धी अध्ययनले ७५ प्रतिशत हिंसा बालविवाह, बे मे ल विवाह र त्यसको असर का कार ण भएको दे खाएको छ । चिकित्सकका अनुसार सानै उमे र को विवाहले शार ीरि क, मानसिक र संवे गात्मक

विकासमा असर पर्छ। छिट्टै सन्तान जन्माउँदा रोगी तथा शारीरिक र मानसिक रूपमा कमजोर हुने गरेका छन्। पाठेघर खस्ने, पाठेघरको क्यान्सर, यौन रोग र फिस्टुलाको समस्या देखिने गरेको छ।